№ 173 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 8 1901 ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕԳՈՍՏՈՍԻ 8 № 173

ՔՍԱՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվան 6 ռուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ».
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի եւ տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են
իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Հետաքրքիր փորձեր.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Մամուլ. Նամակ Կօջօրից. Նամակ Գանձակից. Նամակ Շուշուց. Նամակ Բալախանիից. Նամակ Խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Նամակ Պարսկաստանից. Արտաքին լուրեր. — ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Ֆրանսիական մամուլը.

ՀԵՏԱՔՐՔԻՐ ՓՈՐՁԵՐ

—

Այս տարի Կովկասում սկիզբն է դրվել շատ հետաքրքիր փորձերի, որոնք նոր են նոյն իսկ արտասահմանում։ Այդ փորձերը կայանում են այն բանի մէջ, որ թնդանօթների հարուածների միջոցով ցրվում են կարկտաբեր ամպերը և այդպիսով ազատում այգիները և դաշտերը կարկուտի տուած վնասներից։

Այդ փորձերը այս տարի կենտրոնացել էին Ուդելի կալուածքում, որ գտնվում է Կախեթում։ Մի մեծ այգու մէջ, որ ունի մօտ հարիւր դեսեատին տարածութիւն, դրված են նրա զանազան մասերում տասնվեց թնդանօթ, որոնք լցված են վառօդով։ Հէնց որ այգու վրա հաւաքվում են սպառնալից ամպեր, իսկոյն արձակում են թնդանօթները։

Դիտողութիւնները հաստատեցին, որ թնդանօթի հարուածից, արդարև, ամպերը ենթարկվում են փոփոխութեան, նօսրանում են, պատռվում են և նոյն իսկ բացվում է երկինքը, մինչդեռ շրջակայ տեղերում ամպերը մնում են նախկին դրութեան մէջ և նոյն իսկ թափում են կարկուտ։ Կալուածքի սահմաններում ապրող գիւղացիները հաւատով են սկսել վերաբերվել թնդանօթների կատարած դերին և ցանկանում են, որ կարկուտի դէմ մաքառելու այդ եղանակը հաստատվի առմիշտ։

Չը նայելով այն աջող արդիւնքներին, որ տուել են այս տարվայ փորձերը Կախեթում, այնուամենայնիւ չէ կարելի վերջնականապէս ապացուցված համարել թնդանօթային հարուածների անպայման փրկարարութիւնը։ Պէտք է այդ փորձերը շարունակել մի քանի տարի եւս և չը բաւականանալ միայն Կախեթի կալուածքով, այլ ընտրել փորձերի համար մի քանի ուրիշ կարկտառատ տեղեր և մի որոշ համակարգութեամբ կատարել այդ փորձերը։

Մենք կարեւոր ենք համարում փորձերի շարունակութեան խնդրի վրա շեշտել, աչքի առաջ ունենալով այն հանգամանքը, որ արտասահմանում՝ աջող փորձերի շարքին կից յայտնի են և մի շարք անաջող փորձեր և մասնագէտների շրջանում գոյութիւն ունի մեծ վէճ կարկտի դէմ մաքառելու այդ եղանակի մասին։

Պէտք է նկատել, որ թնդանօթներ գործածելու արտօնութիւնը մինչև այժմ կենտրոնացած է զինուորական իշխանութեան ձեռքին և դժուարութիւններ են յարուցանում, երբ թնդանօթները պէտք է հաւատալ մասնաւոր անձանց կամ մասնաւոր հիմնարկութիւններին։ Ներկայումս այդ արտօնութիւնը տրված է Ուդելի կալուածքի վարչութեան։ Բայց Ուդելը կարող է փորձեր անել միայն մի սահմանափակ շրջանում։ Աչքի առաջ ունենալով, որ կարեւոր է այդ փորձերը կազմակերպել և ուրիշ տեղերում, անհրաժեշտ է արտօնութիւն տալ գիւղատնտեսների ընկերակցութիւններին և խմբերին կատարելու այդ փորձերը մասնագէտների հսկողութեան տակ։

Կախեթում տեղի ունեցած փորձերի աջող արդիւնքը քաջալերող և խրախուսիչ կարող է լինել այդ փորձերի աւելի ընդարձակ կազմակերպութեան համար երկրի ուրիշ մասերում եւս։ Կարկուտը շատ սաստիկ վնասներ է տալիս մեր ազգաբնակութեանը, ուստի պէտք է ծախքերը չը խնայել նրա դէմ մաքառելու միջոցներ գտնելու համար։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՄՈՒԼ

—

Մեզ մօտ էլ մուտք է գործում անխնայ մերկացնող նկարագրութիւնը։ Մինչեւ այժմ Թիֆլիսը միայն գովասանքների է արժանացել. Թիֆլիսի քէֆը, Թիֆլիսի օդը, ջուրը, համն ու հոտը նկարագրված, երգված է հարիւր եւ աւել անգամ։ Թիֆլիսի կեանքը բազմաթիւ վէպերի, պիէսների, հետազօտութիւնների առարկայ է եղել. Թիֆլիսում շատ «բանաստեղծներ» են ճլվլացել թռչունների նման, գովել են, տապվել են, զգացմունքներ են յայտնել։ Բայց այդ բոլոր գրուածքների մէջ մենք տեսել ենք դրսից երեւացող Թիֆլիսը, ունեւոր, զուարճացող, ծիծաղեցնող Թիֆլիսը։ Եղել են, ճիշդ է, չնորհալի գրիչներ, որոնք լոյս են հանել հրէշաւոր տիպեր Թիֆլիսի կեանքից, բայց այդ հրէշներից մենք ամեն տեղ կարող ենք տեսնել, դրանց մարդկային պատկերը ընդհանուր է եւ շատ տարածված։ Կայ, սակայն, Թիֆլիսում մի այլ աշխարհ, զրկվածների, կորածների, զոհվողների մի մեծ աշխարհ, որի գոյութեան մասին շատերը նոյն իսկ հասկացողութիւն չունէին։ Մեր կողքին, մի եւ նոյն քաղաքում, անառակութեան սոսկալի որջերում՝ փտում, անհետանում են հարիւրաւոր եւ հազարաւոր մեզ պէս մարդիկ։ Դրանց չենք ճանաչում, դրանք գոյութիւն չունեն մեզ համար։ Դրանց կեանքի հետ ծանօթացնում է մեզ պ. Ա. Բաղդասարեան «Кавказскій Вѣстникъ» ամսագրի մէջ։ Պարոնը մէկն է եղել այն քչերից, որոնք մտնում են մեծ քաղաքների ծակ ու ծուկերը, մոռացված անկիւնները, անբարոյականութեան որջերը եւ նկարագրում են իրանց տեսածները։ Եւ այդ նկարագրութիւնները սարսափ են ազդում ընթերցողին, ցնցում են նրան, արտասուքի կաթիլներ են հոսեցնում։ Այսպէս է եւ պ. Բաղդասարեանի նկարագրութիւնը։ Մի առ մի թուել այդ սարսափները մենք չենք կարող մի համառօտ տեսութեան մէջ։ Բայց մի փոքրիկ պատկեր այդ մխուր իրականութիւնից ներկայացնում ենք մեր ընթերցողներին։

Դաբախանի ձորի մօտ, բաղնիսների թաղում, կայ Սումբատօվսկայա անունով մի կեղտոտ փողոց։ Ահա այդտեղ է ձեզ մտցնում յօդուածագիրը։ Այդտեղ են անառակութեան ստորին կարգի տները, գինետները, թէյատները, որոնք ծառայում են մեր հասարակ ժողովրդի զուարճութիւններին։ Այդտեղ իրանց ամբողջ կեանքը անցնում են բազմաթիւ կանայք, վաճառելով իրանց մարմինը եւ օր օրի վրա աւելի եւ աւելի խոր խրվելով այն կեղտոտ ցեխերի մէջ, ուր նրանց մտցրել են կեանքի դառն պայմանները։ Անառակութեան այդ թաղը ազգութիւնների, կրօնների եւ լեզուների մի սոսկալի խառնուրդ է ներկայացնում։

Դա մարդկային տականքների մի միջազգային կեղտաստ խողովակ է։ Այդտեղ են վրացի, հայ, ռուս, մինգրէլ, օս, գուրիացի, իմէրէլ, թուրք, պարսիկ, գերմանացի, լեհացի կանայք, որոնք ածված են այդ թաղը եւ տեղաւորված են կենդանիների նման։ Սենեակը՝ տախտակի պատերով, որոնք չեն հասնում առաստաղին, բաժանված է չորս եւ աւել անկիւնների, եւ իւրաքանչիւր անկիւնում նստեցրած է մի պռնիկ կին։ Հասարակաց տներ պահողների հնարագիտութիւնը երբեմն այն տեղին է հասնում, որ մի քանի օրվայ մէջ, լուռ ու մունջ, ասիական տափակ կտուրների վրա բուսնում է մի երկար տախտակէ վերնատուն, որ տախտակներով կտրատված է բաժանմունքների, ինչպէս այդ լինում է ախոռներում։ Այստեղ չահագործվում է իւրաքանչիւր անկիւն, լինի դա նախասենեակ, միջանցք թէ իրեր դարսելու տեղ, եւ այդ բոլորը լեփ-լեցուն է դժբախտ զոհերով, որոնք դատապարտված են տանելու իրանց անկարգ, տանջալից կեանքի լուծը։ Չը կան վառարաններ, չը կայ մաքուր օդ, չը կայ լոյս, եւ անառակութեան թաղի բնակչուհիները դատապարտված են ձմեռը սառչել, իսկ ամառը խեղդվել նեղ բոյների մէջ անտանելի շոգից։

Հիմա տեսէք այդ «սպիտակ սարկուհիների» ապրուստը.

Հասարակաց տների կանայք, ստանալով իւրաքանչիւր այցելութեան վարձ 50 կոպէկ, ամսական աշխատում են 100—150 ռուբլի. բայց եւ այդպէս, նրանք միշտ պարտքերի մէջ են։ Թէ ինչպէս են գոյանում այդ պարտքերը,—այդ չը գիտէ եւ ինքը, զոհը։ Եւ դժուար էլ է, ճիշդն ասած, իմանալ անկարգ կեանքի այդ մուխի մէջ, երբ ցերեկը գիշեր է դարձած եւ գիշերը՝ ցերեկ, երբ դժբախտ կնոջը մի գլուխ հարբեցնում են։ Նա միայն գիտէ, որ իրանից դուրս են քաշում բոլոր կենսական ոյժերը, եւ ուշքի եկած րօպէներում նա յաճախ դիմում է ինքնասպանութեան, կամ ցած գլորվելով երկրորդ յարկի պատշգամբից, կամ թէ ընդունելով ակնդեղ, կարբօլեան թթուատ։ Ուշքի գալու րօպէները բաւական կարճատեւ են լինում եւ նրանց փոխարինելու համար նորից արագ երեւան են գալիս օղին եւ տղամարդը։ Ամբողջ այրող ցաւը, մարդկային ամբողջ անարդարութիւնը դուրս են թափվում նրա երգերի մէջ, իբրեւ նրա բողոքի միակ ձեւ։

Այսպէս տեւում է 6—7 տարի. կան դժբախտներ, որոնք նոյն իսկ 15—16 տարի

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ

(Նամակ Պարիզից)

—

Ի՞նչ է մամուլին դերը։ Անտարակոյս զայն երկարօրէն բացատրելու հարկ չը կայ, քանի որ ա՛լեն մարդ կ՚ընդունի, թէ անիկա դպրոցին շարունակութիւնն է։ Լրագրական խօսքը՝ կրթական ու դաստիարակութեան հիմնարկութիւններու (վարժարան-համալսարան, թատրոն եւ այլն) հետ զուգընթացաբար նպատակ ունի բարձրացնելու ժողովուրդին մտքի մակարդակը ու, դասական բացատրութեամբ, ազգերու մէջ ծաւալելու «գեղեցկին, բարւոյն եւ ճշմարտին» ճաշակը։ Բայց թէ իրականութեան մէջ մամուլը իր կոչումին բարձրութեան վրա կը գտնուի, իր պարտականութիւնը ուղղամտօրէն ու անկեղծօրէն կը կատարէ՞։ Խօսքս՝ բնականաբար, եւրոպական ու մասնաւորապէս ֆրանսիական լրագրութեան մասին է։ Հարցումին պատասխանը բացասական է։ Շատ հազուադէպ բացառութիւնները ընդունելով՝ ֆրանսական մամուլը բոլորովին անարժան է իր դերին։ Ինչպէս ամեն գեղեցիկ բաներու, նոյնպէս լրագրին մէջ մտած է կեղծիքը, շահադիտութիւնը, ապականումը։ Այս սարսափելի մրցութեան ու մարդասպան եսասիրութեան ժամանակին մէջ, ուր միակ կուռքը դրամը, ոսկեհորթն է, ուր ամեն վսեմ սկզբունք կը ստորադասվի շահու եւ պատիւի անխոստովանելի ախորժակներու, զարմանալի չէ տեսնել մամուլը, որ ճշմարտութեան դէմ կը դառնէ, որ ինքզինքը կը ծախէ ամենէն աւելի վճարողին, սեւին ճերմակ ու ճերմակին սեւ ըսելու համար։

«Revue Naturist»-ը շատ հետաքրքիր ու շատ հրահանգիչ քննութիւն մը բացաւ մամուլին վրա, որ բաւական աղմուկ հանեց եւ զոր կուզէի ներկայացնել մեր ընթերցողներուն մասամբ մաս։

Պ. Շառլ Դիւպիւյի՝ նախկին վարչապետ՝ տեսակցութեան մը միջոցին լրագրութեան վրա խօսելով ըսած էր. «Ժամանակակից լրագրութեան ամենէն մեծ հիւանդութիւնը՝ ընդհանուր գաղափարներու պակասն է։ Ընդհանուր գաղափարներն են իսկապէս, որ կը ծնեն մեծ մտածումներն ու մեծ գործողութիւնները։ Լրագիրը չափէն աւելի գրքին տեղը կը բռնէ, ու լրագիրը, տեղեկութիւններ ու հետաքրքիր մանրամասնութիւններ հաղորդելու հարկէն մղուած, ընթերցողներուն կը հրամցնէ դէպքեր ու արկածներ միայն»։

Լրագրական հարցին այժմէութիւն ստանալէն օգտուելով «Նատիւրիստ» հանդէսը հետեւեալ երկու հարցումները ուղղեց՝ գրականութեան, արուեստին ու լրագրութեան մէջ անուն ունեցող կարգ մը անձերու։ Ահաւասիկ այդ հարցումները՝

1) Մամուլը՝ իր ներկայ վիճակին մէջ կրնա՞յ ժողովուրդին բարոյական դաստիարակութեան բարձր կոչումին արժանի համարուիլ, ու կարող է ամբոխներու ներշնչել գաղափարներու ճաշակը եւ վարդապետութիւններու հետաքրքրութիւնը։

2) Եւ հակառակ պարագային, բարեփոխումներ, նոյն իսկ օրէնքներ կարելի եւ անհրաժեշտ են՝ փոփոխելու համար մամուլին պաշտօնավարումը, ու զանիկա վերահաստատելու համար իր արդիւնաւոր, ազդու եւ տրամաբանական ազդեցութեան մէջ։

Ահաւասիկ տրուած պատասխաններէն մի քանիսը. «Եթէ մամուլը իր ներկայ վիճակին մէջ առնենք, իրմէ աւելի մեծ թունաւորող չը կայ. ու մեծ մասով լրագիրները այսօր գարշելի դեր մը կը կատարեն։ Բայց ինչ է դար մը, ինչ է ազգ մը, ժողովուրդներու կեանքին մէջ։ Մամուլը հիանալի գործիք մըն է ու ես անոր անպայման ազատութեան կողմնակից եմ. շատ փոյթ չընենք անցողակի տագնապի մը համար (Դրէյֆուսի խնդրին կակնարկէ)։ Տըպագրութեան գիւտէն ի վեր ժողովրդական կրթութեան անսահման ու անընդհատ յառաջդիմութիւնը նկատենք մանաւանդ։

«Ահաւասիկ ինչու՝ ես հակառակ եմ ամեն օրէնքի դէմ, որ ճնշումի միջոց մը պիտի ըլլար։ Պետութիւնը պէտք չէ միջամտէ այս խնդրին մէջ ու լաւ մամուլին կ՚իյնայ յաղթահարել վատը։ Մի հաւատաք արդէն որ աղանդաւոր, անձկամիտ լրագիրները, աղտոտ թերթերը կարող ըլլան հասնելու մեծ տարածումի մը։ Անոնք գայթակղութիւններ փնտռող ու զրպարտութիւններ սիրողները միայն կրնան ուրախացնել։ Անոնք մեր ֆրանսական գեղեցիկ ազգին առողջ մասը երբէք չը պիտի կրրնան ապականել։ Որովհետեւ իմ խորունկ համոզումներէս մէկն է թէ սուտը չի կրնար յաղթանակել։

«Վայրկեան մը՝ պարտութենէն վախցանք, որովհետեւ թերթերն, զոր չը պիտի ուզէի անուանել, որ ահագին ծաւալ ունեն եւ որ կեղծաւորաբար խոնարհներուն վսեմութիւնը գրաւած էին, իրենց անսահման վարկը գործածեցին ճշմարտութիւնը թիւրելու, ձեռնարկելու այն քստմնելի պայքարին, որ ֆրանսական լրագրութիւնը կանպատուէ։ Բայց արդէն այս պզտիկ թերթերուն ընթերցողները կը սկսեն ինքզինքնին գտնել ու այլ եւս չեն կարդար անոնց խմբագրապետներուն լուսնոտ դատափետումները։ Եւ եթէ այս լրագիրները իրենց նախկին՝ միջակ ու չափաւոր եղանակին չը դառնան, իրենց կործանումի ժամը չը պիտի ուշանայ։

«Դուք կը թուիք մեղքնալ միւս կողմէ հին ատենուան լրագիրը, աւելի ազնուապետական, աւելի վարդապետական եւ հետեւաբար աւելի սուղ։ Անոնց մէջ գաղափարը եւ փիլիսոփայութիւնը աւելի տեղ կը գտնէին։ Բայց պէտք է իր ժամանակին հետ քալել։ Այդ ժամանակները լրագիրը ընտրված մասի մը միայն կուղղուէր. ժողովուրդը զայն չէր կարդար։ Այսօր որքան տարբեր է երբ ամեն մարդ լրագիր կը գնէ։

«Ու ինչ կը պահանջէ լրագիր կարդացողը. իրողութիւններ, որ զինքը տեղեկացնեն, յուզեն կամ ոգեւորեն։ Ընդունինք ուրեմն տեղեկութեան մամուլը. բաւական է, որ անոր լուրերը ճիշդ ըլլան։ Մամուլը իմաստասիրական չը կրնար ըլլալ որքան ատեն որ ժողովուրդը չէ։ Ու գրականութիւնը ուրախ ըլլալու է այդ

քաշել են այդ սոսկալի լաւթը։ Իսկ յետոյ Ցետոյ, երբ կեղծերդ դուրս են քամված բոլոր հիւթերը, երբ օգտակար է նրա ջահիլութիւնը, կորած է առողջութիւնը երկարատեւ անխորհ կեանքի եւ անկրկնելի հարբեցողութեան ազդեցութեան տակ, երբ կորած է մարդկային կերպարանքը եւ այլ եւս պահանջ չը կայ նրա վերաբերմամբ նոյն իսկ այլասիրի տեղում,—այդ ժամանակ մնում է ունեցած վերջնական անկումը եւ նա, իբրեւ անպէտք մի ծանրոց, հասարակաց տանից փողոց է դուրս շպրտւում։ Ապրել էլի հարկաւոր է։ Կինը, ընտելացած այստեղ շատ տարիներ, ընտելացել է այդ Թաղին, ինչպէս կալանաւորը իր շղթային։ Եւ եթէ նա ունի դեռ որ եւ է կապ, այդ կապը միայն այստեղ է, եւ կինը ոչինչ չէ մնում անել, բայց միայն ապրել էլի այդտեղ։ [illegible] ուր օթեւան են գտել նրա նախորդները, որոնք նրա պէս դուրս են շպրտուած հասարակաց տներից։ Այժմ նա «անհատ» է, [illegible] Այժմ չը կայ խնամակալութիւն եւ խնամելու բան էլ չէ մնացել։ Նա ծախում է իրան մի կտոր հացով, մի քիչ արաղով, կանչելով փողոցում անցնողներին։ Վաղ առաւօտից այդպիսի կանանց յաճախ կարելի է տեսնել հարբած, չէմքի մօտ ընկած, շաղուած, խոր ընկած, ապակեայ աչքերով, կապ ընկնող լեզուով, ողորմելի ցնցոտիների մէջ։ Կորցնելով իրանց սարսափելի հացը աշխատելու ամեն մի հնարաւորութիւն, նրանք սոված են, բառիս բուն նշանակութեամբ, եւ, արհամարհված ամենքից, փտում են իրանց խցիկներում։ Չը նայած այս սոսկալի աղքատութեան, նրանցից էլի ստանում են 24 րուբլի եւ աւել տուրք, յօգուտ այն բժշկի, որ պարբերաբար բժշկական քննութեան է ենթարկում ամբողջ Թաղը։ Համնում է վերջապէս եւ անխուսափելի վերջաբանը, երբ հասարակական տեմպերամենտի դժբաղդ զոհը դուրս է շպրտվում իր վերջին օթեւանից գինեվաճառի ձեռքով, որովհետեւ նա չէ տուել սենեակի վարձը։ Նա ընդ միշտ հրաժեշտ է տալիս անառակութեան Թաղին եւ ցնցոտիները կռնատակին դրած՝ գնում է ուր տեռնում են աչքերը, ցերեկը ողորմութիւն հաւաքելով, իսկ գիշերը անցկացնելով գիշերելու ապաստարաններում։ Մի քանիները վերջացնում են կեանքը անառակութեան Թաղի մէջ. հազուագիւտ չեն այն դէպքերը, երբ նրանց գտնում են մորթված, միւսները Թոյնի օգնութեան են դիմում, երրորդները կորչում են անհետ, չորրորդները անչնչանում են հիւանդանոցի մահճակալի վրա։

Սա դեռ պատկերի մի մասն է։ Դեռ ինչեր կան։ Գինետների օրգիաները, բռնաբարվող աղաները եւ հազար ու մի այսպիսի զըզուելի եւ սարսափելի արարքներ։ Եւ ինչպէս չը լինեն այդպիսի բաներ։ Այդ Թաղում եւ նրա մօտերքում ապրում են աւելի քան 30,000 մարդիկ, բայց չը կայ մի հատ դպրոց։ Երեխաները ուղղակի փողոց են գնում, այնտեղ կրթվում։ Կան Թուրք դպրոցներ, բայց նրանք ինչի՞ նման են։ Նրանցից մէկը գտնվում է մի անառականոցի բակում։

Ահա ինչեր կան Թիֆլիսում, այն էլ նրա մի անկիւնում միայն, մի Դաբախանում։ Գողերի, անառակների, հարբեցողների այդ Թաղը դեռ չէ արժանացել Թիֆլիսի «բարձր դասակարգի» ուշադրութեան։

Բայց հօ Թիֆլիսի Բարեգործական ընկերութիւնները—նկատում է հեղինակը—տարէնը մի քանի անգամ քաղցրացնում են հասարակութեան լսելիքը կօնցերտներով, զուարճացնում են բազարներով եւ բալերով, եւ տեղային ինտելիգենցիան երգում է, խմում է եւ պար է գալիս «յօգուտ աղքատների»։

Դա հեշտ է։ Եւ պէտք է հաւատալ, որ գուցէ այսպիսի նկարագրութիւններով կարելի լինի ծակել այդ պարոնների կաշին, զգացնել տալ նրանց յանցաւոր անտարբերութիւնը։ Թող շատ նկարագրեն ընկածներին, արհամարհվածներին, Թող իրականութիւնը իր անողորմ, սոսկալի դէմքը յաճախ ցոյց տայ, առանց վարագուրվելու, խիստ ու ցնցող, ահաւոր ու ողբալի։ Գուցէ վերջ ի վերջոյ դա ազդէ, մարդկային զգացմունքներ զարթեցնէ քարէ սրտերի մէջ...

ՆԱՄԱԿ ԿՈԶՈՐԻՑ

—

Օգոստոսի 5-ին

Այսօր հայոց եկեղեցում, պատարագից յետոյ, հոգեհանգիստ կատարվեց Գրիգոր Ջանշեանի մահվան միամեայ տարեդարձի առիթով։

Հոգեհանգիստներ կատարվել են եւ դեռ կատարվելու են, ինչպէս երեւում է, շատ տեղերում, ամեն տեղ ճոճռան ճառերով։ Այո, մենք, հայերս, զարմանալի ճառասէր ազգ ենք. մի փոքր առիթ, եւ տասնեակ ճառեր, մէկը միւսից փքուն, մէկը միւսից երկար։ Եւ ինչեր ասես չեն պարունակում այդ ճառերը. էլ իդէալականութիւն, էլ պարտաճանաչութիւն, էլ ազնիւ եւ վսեմ գաղափարներ, էլ ինչ եւ ուզէք... բայց... բայց իրականութիւնը... այդ մասին մի հարցնէք, նա շատ դառն է, այնտեղ գործնական ոչինչ չը կայ։ Դեռ ո՛չ մի փաստ չօշափելի կերպով յարգելու հասարակական ազնիւ աշխատաւորի եւ հազարաւոր որբերի խնամատարի յիշատակը։ Դեռ հոգեհանգիստներ եւ ճառեր, ճառեր եւ հոգեհանգիստներ... եւ մինչեւ Երբ։

Ի դէպ, պէտք է նկատել եւ մի փաստ։ Հոգեհանգստից յետոյ՝ մի պարոն մօտեցաւ մօտս կանգնած մի պարոնի եւ հարցրեց՝ արդեօք նա չի ցանկանայ յօգուտ մի ուսանողի այս երեկոյ տրվելիք ներկայացման տոմսակ ունենալ, եւ մինչդեռ վստահ ձեռքը ծոցը տարաւ տոմսակ հանելու, «Թող կորչեն այդ ուսանողները, բղաւեց յիշեալ պարոնը, նրանք արժանի չեն հասարակութեան ուշադրութեան, տես, նրանցից ոչ ոք չը կայ այսօրվայ հոգեհանգըստին...»։ Եւ մի՞թէ, ընթերցող, անարդար կը համարէք այդ վրդովմունքը։

Բայց մենք դեռ չարունակենք հոգեհանգիստներ...

Ց. Ամրահեան

ՆԱՄԱԿ ԳԱՆՁԱԿԻՑ

—

Յուլիսի 27-ին

Գանձակ քաղաքը անյիշելի ժամանակներից զուրկ է եղել մաքուր ջրից. քաղաքի ազգաբնակութիւնը կառավարվում էր քաղաքի միջով բաց անցնող աղտոտ ջրից, որ ամառ ժամանակ լճանում, ժամռապատում էր եւ որի մէջ Թափվում էին ամեն տեսակ ապականութիւններ ու ժողովուրդն էլ հարկաւ անճարութիւնից խմում էր այդ փչացած Թունաւոր հեղուկը, որից մարդիկ ստանում էին ամենատեսակ հիւանդութիւններ, ինչպէս օրինակ՝ իլեարասի (տարիներով վէրք), որ երկար ժամանակ մնում էր մարդուս կաշիի մէջ, չարչարում էր, եւ չը նայած գործադրվող ճարերին, դեղ ու դարմանին, անհնարին էր ազատվել դրանից։ Մէկ էլ որ ամառ ժամանակ միանգամայն հնարաւորութիւն չը կար քաղաքում ապրելու. հէնց ջրի պակասութիւնից անկարելիութիւնն այնտեղ էր հասած, որ նոյն իսկ աղքատ դասակարգը պարտք էր վերցնում, սարը գնում, իր ուժից վեր ծախսեր անում եւ յետոյ պարտքի տակ մնում ու տնքում։

Խմելու ջրի անհրաժեշտ կարիքը մի քանի տարի առաջ շատ լաւ հասկացաւ տեղացի Պետրոս Նանասեանը, որ անմիջապէս ձեռնարկեց իր սեփական ծախսով (քսան հազար րուբլուց աւելի) մի քանի վերստ տարածութեամբ գետինը ճղելու, քեահրէզներից Թուջէ լայն խողովակներով մշտաբուղխ ջուր բերել տուեց քաղաքը եւ բաժնեց մի քանի Թաղերի վրա, իսկ հրապարակներում էլ աղբիւրներ կանգնեցնել տուեց։ Ինչպէս էր պատահել, այս բարեբարութիւնից զուրկ էին մնացել քաղաքի Զայլի կոչված հեռաւոր Թաղեցիք, որոնք մի բերան խնդրեցին յիշեալ պարոնին եւ նա սրտաբախ ընդունեց նրանց խնդիրը ու ներկայումս պատրաստութիւններ են տեսնվում այդ Թաղն եւս ջուր տանելու, որի համար այս օրերս Թիֆլիսից ստացվելու են Թուջէ խողովակներ։

Այժմ իլեարասի հիւանդութիւնը բոլորովին վերացել է. աղքատ դասակարգն էլ առանց տանջվելու ամառները մնում է քաղաքումս եւ պարտքերի դուռը չի բացանում։

Ահա մի ձեռնարկութիւն, որ բնաւ չի մոռացվի նոյն ջրով զովացողների յիշողութիւնից եւ շատ բերաններ անշուշտ կօրհնեն Նանասեանի յիշատակը, որի օրինակին Թող հետեւեն մեր կարող ազգայիններն հասարակական բարեգործութիւններով։

Գանձակեցի

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՇՈՒՑ

—

Օգոստոսի 1-ին

Մի շարք ներկայացումներից յետոյ՝ երէկ, յուլիսի 31-ին, հայ դերասանական խումբը տուեց, ի նպաստ պ. Պետրոսեանի, «Դարբնոցապետ» դրաման։ Մասնակցում էին եւ Աւետեան ամուսինները։ Թատրոնական դահլիճը լիքն էր հասարակութեամբ։ Օր. Վարդիճեր՝ մարքիզուհի Կլարայի դերում, պ. Պետրոսեան Ֆիլիպպօ Դերբլէյի դերում ինչպէս եւ, ընդհանրապէս, բոլոր գործող անձինք տարան իրանց խաղերը այնպէս լաւ եւ սահուն, որ, չը նայած մի քանի մանր, քիչ նկատելի պակասութիւններին, արժանացան աղմկալի ծափահարութիւնների։ Այդ ծափահարութիւնները չէին գալիս ձեւի համար եւ լսվում կցկտուր կերպով, այս կամ այն անկիւնից, ո՛չ, նրանք միահամուռ էին եւ սրտաբուղխ։ Հասարակութեան մեծագոյն մասի ուրախ յուզմունքը, ոգեւորութիւնը հասաւ օվացիաների։ Բարօն դը Պրեֆօնի դերը, ծրագրի հակառակ, պ. Առաքսեանի փոխարէն, կատարեց պ. Ստեփանեան։ Այդ հանգամանքը չանցաւ աննկատելի, մանաւանդ այն պատճառով, որ ժողովուրդը հաճութիւն է զգում տեսնել պ. Առաքսեանին բեմի վրա, եթէ հնարաւոր է, իւրաքանչիւր ներկայացման ժամանակ։

Մի երկու շաբաթ էլ՝ եւ մեր հոգեկան գրեթէ միակ զուարճութեան սեզօնը, Թատրօնական սեզօնը կը վերջանայ։ Շուշին կը սկսի դարձեալ իր խաղաղ, մօնօտօն կեանքը...

Ցայտնելով հայ դերասանական բազմաչխատ ընկերութեան մեր անկեղծ շնորհակալութիւնը, բարոյական պարտք ենք համարում տալ նրան մեր համեստ խորհուրդը—դուրս գցել րեպերտուարից, գոնէ Շուշու վերաբերութեամբ, «Телефонная барышня», «Контролеръ спальныхъ вогоновъ» եւ նմանօրինակ պիէսները։

Մի խորհուրդ էլ մեր զաւակասէր ծնողներին։

Երբ կամենում էք Թատրօն տանել կամ ղրկել ձեր 6—8—10, մինչեւ անգամ 12—15 տարեկան երեխաներին, սրանց զուարճութիւններ պատճառելու նպատակով, կանխաւ մտածեցէք՝ ո՞ւր եւ ինչի համար էք տանում նրանց...

Սերմացան

ՆԱՄԱԿ ԲԱԼԱԽԱՆԻՑ

—

Յուլիսի 29-ին

Վերջին տարիներում տեղիս խոշոր նաւթարդիւնաբերող ֆիրմաները սովորաբար իրանց տարեկան հաշիւները փակելով, գոյացած զուտ արդիւնքից հիմնարկութեան մէջ ծառայողներին մասն են հանում եւ իւրաքանչիւր ծառայող ստանում է միանուագ մի գումար, որպէս պարգեւ։ Շատ ֆիրմաներ, եթէ ոչ ամօթից սաիպված, գոնէ ուրիշների շարքից յետ չը մնալու համար են այդ անում։ Եղել են դէպքեր, երբ հիմնարկութեան դիրեկտօները կամ ընկերութեան կարգադրիչ անդամները, հակառակ լինելով այդ խնդրին, բացարձակ յայտարարել են, Թէ ծառայողին միանուագ նուէր պէտք չէ, նրա ծառայութիւնը վարձատրվում է ռոճիկով, որ պէտք է լինի այն չափով, որ նրան սովից պատսպարէ, այլապէս նա լաւ ծառայող լինել չէ կարող։

Բացի մի քանի ֆիրմաներից, որոնց մասներով կարելի է ցոյց տալ, մնացածներում այդ նուիրաբաշխութիւնը վերին աստիճանի տհա-

---

բանէն։ Այն օրը երբ լրագիրը գիրք ըլլալ չը պիտի ուզէ, գիրքը իր ամբողջ կարեւորութիւնը վերստին պիտի ստանայ։

«Այսպէս, նորէն կը կրկնեմ—ոչ մէկ օրէնք։ Գիտեմ որ առաջարկվեցաւ—այստեղ ես տարբեր նկատողութիւններու մէջ կը մտնեմ—անուանարկութեան յանցանքներու համար անգլիական օրէնսդրութեան խստութիւնները ընդունել։ Անգլիոյ մէջ անուանարկումը այնպիսի ծանր պատիժներու առարկայ է, որ չիտակը ըսելով գոյութիւն չունի անոր։ Լաւ, այս մասնաւոր խնդրին նկատմամբ եւս ես ազատութեան կողմնակից եմ։ Նախատինքն ու զրպարտութիւնը այնքան զեղխօրէն գործածուեցան, որ այլ եւս նշանակութիւն չունեն հիմա, անոնք ամբոխին անհամ կը Թուեն ու անուանարկուողը կը ժպտեցնեն։ Այսօրուընէ սկսած, պէտք է լաւ համոզուիլ, անուանարկութիւնը ծերացած է։ Վաղը իր չափազանցութեամբ իսկ պիտի սպանուի։

«Անհաւասիկ իմ կարծիքս։ Մամուլը գեղեցիկ ու բարի զէնք մըն է. պէտք չէ, որ բնաւ կոտրենք զայն։ Անիկա զէնքն է ամեն խորհողներուն, մարդկութեան ամեն հերոսներուն։ Զէնքն է այն զոր սուրբ դատերուն համար ճօճեցինք, երբ արդարութիւնը անտեսուած ու ազատութիւնը վտանգուած էր։ Պէտք է, ուրեմն, զայն պաշտել ու հիանալ անոր վրա։ Բայց քրիստոնեայ խաւարասիրութեան եւ նոր ոգիին միջեւ մղուող կռիւին առեն, կռիւ որուն դաշտավայրը այսօրուան Ֆրանսան է, մեր Թշնամիները մեր զէնքը յափշտակեցին ու Թունաւորեցին։ Մտածեցէք այս սուրբ Խաչերը (Croix), Լիբռ Պառօլները, Պտի ժուռնալները Թունաւորուած խանչէրներու փոխեցին։ Մեր պարտքն է, մեր՝ Արդարութեան, Գիտութեան ու Ճշմարտութեան առաքեալներուս պարտքը՝ նոր, ուղղամիտ, հաստատուն զէնք մը դարբնել վերստին որ արժանի ըլլայ այն գաղափարներուն զոր կը պաշտպանենք։

Էմիլ Զօլա

1) Մամուլը՝ բացի քանի մը յարգելի բացառութիւններէ, որոնք յոռետեսներու կարծեմէն աւելի բազմաթիւ են, հիմակուհիմա չի համապատասխաներ իդէալին։

2) Օրէնքները առանց բարքերուն ոչինչ կարող են ընել։

3) Տասը տարիէ ի վեր կը գրեմ, Թէ մամուլին րէժիմը պէտք է հասարակաց օրէնքին րէժիմը ըլլայ։

Ժօզէֆ Ռէնակ

1-ը։ Այո։

2-ը։ Պէտք է մամուլի յանցանքները երդուեալ դատաւորներու (jury) կողմէ դատուելու դրութեան մէջ դնել ու մամուլի օրէնսդրութիւնը պէտք է մերձեցնել հասարակաց օրէնքին։

Իվ Գիւյիօ

Այն հարցումները, զոր ինծի կընէք, հարկաւորաբար ինքզինքիս ըրած եմ շատ անգամ, քանի որ ես միշտ օրագրող մը եղած եմ ու միմիայն օրագրող մը՝ դպրոցէն ելլելէս ի վեր։

Ինծի չափազանց յստակ կերեւի, որ իր ներկայ վիճակին մէջ, մամուլը՝ իր բարոյական ու նոյն իսկ քաղաքական դաստիարակութեան պաշտօնին կը դաւաճանէ, Թէ դրամի գործողութիւններ կատարելու, Թէ նախատինքին ու չանտաժին մէջ աշխատելու եւ կամ այս երկու նպատակներուն ալ ծառայելու՛ համար։

Բայց ոչ բարեփոխում, ոչ ալ մանաւանդ օրէնք կայ, որ կարող ըլլայ չարիքը դարմանել։

Մամուլը անխուսափելիօրէն այն է, զոր հասարակութիւնը կուզէ, որուն արժանի է եւ զոր կարող է ճաշակել։ Իրենց արժանաւորութեան գիտակից շատ քիչ խմբագիրներ կան. կան շատ խմբագիրներ, որ խաբեբաներ, աւազակներ կամ ամեն տգեղ գործի սորուկ օժանդակներ են, որովհետեւ ժողովուրդը խոհական վիճաբանութիւններու մէջ կը յօրանջէ ու ամենէն կոշտ խայծերուն, ուտելիքներուն կը վազէ։

Երբ հասարակութիւնը խստօրէն դատէ լրագիրները եւ լրագրողները իրենց ամբողջութեան մէջ, իր սեփական դատապարտութիւնն է, որ կարտասանէ։ Լրագիրները այն խմբագիրները կը վարձեն՝ զոր ընթերցողը կրնայ հասկնալ։ Սուտին ու լուտանքին վիրտուօզները ձեռքէ ձեռք կը յափշտակուին, այն գրողները՝ որ կը յամառին սրտի մարդիկներ ու բարի քաղաքացիներ մնալ՝ իրենց շուրջը պարապ կը տեսնեն։ Ասիկա ոչ Թէ մամուլին, այլ ազգին ամօթաբեր է։

Թող ազգը լուսաւորուի, կրթուի, խորհի, պատճառաբանէ, զտէ իր հոգին եւ իր ուղեղը—մամուլը հետեւեալ օրն իսկ պիտի բարեփոխուի։ Ի՞նչպէս պարկեշտ խմբագիր մը բարոյական դաստիարակութիւնը պիտի չընէր հասարակութեան մը, որ անպիտաններն ու անզգամները միայն կը կարդայ եւ կամ անփոփոխ կերպով իր կռնակը կը դարձնէ ճըշմարտութեան, սուտը ծափահարելու համար։ Երկրի մը մէջ, ուր ամեն մարդ ամեն բան պիտի կարդար բաղդատելու եւ եզրակացնելու համար, մամուլին պատասխանատուութիւնը մեծ պիտի ըլլար։ Այստեղ մարդ ուրիշ բան չի կարդար, բայց գրեթէ պարապ խեղճուկ Թերթ մը։ Մամուլը մեծ պատասխանատուութիւն չունի, որովհետեւ մեծ ազդեցութիւն չունի։

Իւրբէն Գօհիէ

Զանազանում մը անհրաժեշտ է. լայն Թէ նեղ իմաստով կուզէք խօսիլ մամուլին վրա։

Ձեր քննութեան մէջ խնդիրը միայն—ինչպէս ինծի կը Թուի—լրագրին վրա է։ Ահաւասիկ կարծիքս։

Օրաթերթերը տրամաբանական դեր մը ունին միայն կատարելիք, տեղեկութիւն տալ կարելի եղածին չափ ճիշդ եւ լայն կերպով։

Մամուլի նոր օրէնսդրութենէ մը ոչինչ դուրս չի գար, որքան ատեն որ հասարակութիւնը փնտռէ այն Թերթերը, որ ճիշդ ու ընդարձակ լրատուութեան փոխարէն Թերթօններով, բուլվարի արձագանգներով եւ այլն կը Թխմուին։

Մենք ունինք այն մամուլը, որուն արժանի ենք. որպէս զի ան փոխվի, հարկ է, որ մենք փոխվինք։

Լէօն Բայլպոժէթ

Կը բաւականանամ այսչափով։

Տիգրան

ճութիւն է առաջացնում չնորհիւ յայտնի հրահանգի բացակայութեան. մի եւ նոյն դասակարգի պաշտօնեայի մէկը իր մի տարվայ ծառայութեան համար ստանում է միայն իր մի ամսվայ ռոճկի չափ, երկրորդը ստանում է իր կէս տարվայ ռոճկի չափով։ Իսկ երրորդը, առանց անգամ ծառայելու, նոյնքան, որքան երկրորդը։ Հրահանգը ընկերութեան կարգադրիչ անդամի կամ կառավարչի հայեցողութիւնն է, օրէնքը՝ նրանց քմահաճութիւնը։ Բողոքել՝ ո՛վ. չեն ուզում, չեն տալիս. իրաւունքը նրանցն է։ Ո՞վ է նրանց սարպողը, որ անպաչառ լինեն։

Այս տարվայ նուիրաբաշխութիւնների մէջ (անցեալ 1900 թ. հաշիւները փակելուց յետոյ) բոլոր եղած այն ֆիրմաներից, ուր ձայների մեծամասնութիւնը հայերիս ձեռքին է, միակ օրինակելին, որպէս բացառութիւն, «Փիթօեվ եւ ընկ.» առեւտրական տունն է, ուր խսկապէս կայ յայտնի հրահանգ։ Այդ առեւտրական տան վարչութիւնը որոշել է տալ իր բոլոր ծառայողներին, անխտիր. նրանց անցեալ 1900 թւին բոլոր ժամանակամիջոցում ստացած ռոճկի մի յայտնի տոկոս. ոչ ոքին գերակշռութիւն չէ տրվում. ոչ ոք իրաւունք չունի բողոքել։ Թող մնացած միւս ֆիրմաները օրինակ վերցնեն այդ ընկերութեան վարչութիւնից։

Ն. Շ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Սեւան, յուլիսի 16-ին

«Մշակի» ընթերցողներին յայտնի է, որ Սեւանի մենաստանի վերաշինութեան առիթով զանազան տեղերից բարեպաշտ անձինք չտապեցին դրամական օժանդակութեամբ թեթեւացնել լինելիք ծախքը, որոց անուանական ցուցակը տպվեց «Մշակի» անցեալ տարվայ մի քանի համարներում։

Բացի այդ՝ Վեհափառ Կաթողիկոսը ինքը պարբերաբար դրամական նպաստ չնորհել է մինչեւ այժմ 700 րուբլի։ Նոր-Բայազէտցի վաճառական պ. Գէորգ Բունիաթեանց նուիրել է 500 րուբլի, առանձին փափագ յայտնելով որ վախճանվելուց թաղվի Սեւանի վանքում. Աղստաֆայի վաճառական Հաջի Մկրտիչ Հաջի Գալեան կտակը ցանկանալով, որ Սեւանի վանքը ունենայ եւ պահէ մի հարիւր ոչխար, այդ նպատակով նուիրել է 420 րուբլի. հանգուցեալ Սողոմոն սարկաւագ Օքոյեանց թողել է յօգուտ Սեւանի մենաստանի առձեռն դրամ 400 րուբլի եւ մուրհակով 600 րուբլի։

Արգոյ նուիրատուներին յայտնելով հրապարակով մեր խորին շնորհակալութիւնը եւ բարեմաղթութիւնները, աւելացնում ենք, որ յիշեալ մենաստանում կառուցված է առ այժմ ընդամենը երեսուն եւ չորս մեծ ու փոքր սենեակներ, բոլորը քարուկրեայ շէնքեր՝ երկաթի թիթեղով ծածկված։

Վեհափառ Կաթողիկոսի հրամանով, Սեւանի վանքում շուտով կը կառուցվի նաեւ մի հոյակապ զանգակատուն, որի շինութեանն իբրեւ նպաստ խոստացել է բագուեցի պ. Լիւդվիկ Սերգեան նուիրել մի հազար րուբլի։

Սարգիս եպիսկոպոս Սեւանայ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Новости» լրագրին հաղորդում են, թէ կոմս Լ. Ն. Տօլստոյի վերջին հիւանդութեան առիթով ուղարկված համակրական նամակների եւ ուղերձների մէջ կայ նաեւ մի նամակ ռումինական թագուհուց՝ Կարմէն Սիլվայից, որի մէջ թագուհին ողջունելով Տօլստոյին ամենաջերմ խօսքերով, ուղարկում է նրան իր հեղինակութիւնները եւ յայտնում է, որ եթէ կոմսը չի էլ կարողանայ կարդալ այդ հեղինակութիւնները, այնուամենայնիւ հէնց միայն այն փաստը, որ գրքերը դրված կը լինեն կոմսի սեղանի վրա, նրանց հեղինակին ուրախութիւն կը պատճառէ։

Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստր Վաննօվսկի մի շրջաբերականով հաստատեց իր նախորդի կարգադրութիւնը այն մասին, որ մի որ եւ է ուսումնարանական շրջանում իրանց ուսման դասընթացքն աւարտող գիմնազիստները մտնեն այդ նոյն շրջանում գտնվող համալսարանը։ Բայց եւ այնպէս շրջաբերականը վերջնական արգելքի բնաւորութիւն չէ կրում։ Գիմնազիական դասընթացքը որ եւ է ուսումնարանական շրջում աւարտողներին թոյլ է տրվում մտնել եւ ուրիչ, ոչ իրանց շրջանի համալսարանները, եթէ միայն վերջինների մէջ ազատ տեղեր կան։

«Владивостокъ» լրագիրը հաղորդում է հետեւեալ հետաքրքրական տեղեկութիւնը. «Աբեւելեան ինստիտուտի ուսանողները կամեցան բերել տալ Շանգհայից չինական լեզուի մի քանի դասագրքեր։ Գրքերը ստացվեցին, բայց դուրս եկաւ, որ Վլադիվօստօկի մաքսատանը չինարէնի ցենզոր չը կայ, որ թոյլ տար յանձնել գրքերը տէրերին։ Մաքսատան վարչութիւնն ուղարկեց գրքերը Օդէսսա, բայց այստեղ էլ չինարէն իմացող ցենզօրներ չը գտնվեցին։ Գրքերն Օդէսսայից ուղարկվեցին Մոսկվա, Մոսկվայից Պետերբուրգ։ Այս վերջին քաղաքում միայն յայտնեցին, թէ գրքերը կարելի է յանձնել տէրերին։ Այժմ նոյն ճանապարհով գրքերը վերադառնում են Վլադիվօստօկ, բայց երբ նրանք տեղ կը հասնեն, տէրերն այլ եւս կարիք չեն ունենայ չինական դասագրքերի»։

—

Վերջին տեղեկութիւններին նայելով՝ Ռուսաստանում, բացի Ֆինլանդիայից, կան հետեւեալ կրթական հաստատութիւնները,— բարձրագոյն դպրոցներ՝ համալսարաններ—9, հոգեւոր ակադէմիաներ, թէ ուսադաւաններ եւ թէ օտարադաւանների—7, բժշկական բարձրագոյն դպրոցներ—2, իրաւաբանական—3, պատմական — լեզուագիտական—2, տեխնիկական—12, զինուորական—5, արեւելեան լեզուների—3, գիւղատնտեսական—3, անասնաբուժական—4 եւ կանանց—3, ընդամենը 54 բարձրագոյն դպրոցներ 16,570 ուսանողներով եւ ուսանողուհիներով։ Միջնակարգ դպրոցների թիւը հասնում է 880-ի, իսկ աշակերտների թիւը—162,000-ի։ Բոլոր տեսակի ժողովրդական սկզբնական ուսումնարանները 79,000 են 154,650 ուսուցիչներով եւ 4,204,000 աշակերտներով։ Ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան իրաւասութեան տակ գտնվող ուսումնարանները ունեն 5,419 փորձնական պարտէզներ եւ տնկարաններ, 944 մեղուանոցներ, 626 ձեռագործի արհեստանոցներ եւ 729 այլ արհեստանոցներ։

—

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼԻՑ մեզ գրում են. «Յուլիսի 29-ին քաղաքիս ս. Նշան եկեղեցում կատարվեց հոգեհանգիստ տաղանդաւոր հրապարակախօս Գ. Ջանշեանի յիշատակին։ Հասարակական այս ճշմարիտ գործիչի կենսագրութիւնը ամփոփ կերպով պատմեց ժողովականներին Ն. քհ. Նիկողայոսեան, լուսաբանելով նրա գործունէութիւնը»։

—

ՄԱՆԳԼԻՍԻՑ մեզ գրում են. «Այստեղի օրիորդների եւ երիտասարդների մի խումբ պատրաստութիւններ է տեսնում օգոստոսի 12-ին տեղիս հայոց եկեղեցում մեծ շքով հոգեհանգիստ կատարելու Գրիգոր Ջանշեանի յիշատակին»։

—

ԱԽԱԼՑԽԱՑԻՑ մեզ գրում են. «Կովկասեան ցուցահանդէսի Ախալցխայի կօմիտէտը, գաւառապետի նախագահութեամբ, որոշել է ուղարկել քաղաքից՝ ցուցահանդէսին,—բացի տեղական այլ եւ այլ շինուածքներից եւ մրգերից,— տեղական ազգերից՝ հայերից, հրէաներից, թուրքերից եւ այլն—կենդանի ներկայացուցիչներ, այր եւ կին իրանց սեփական հին տարազով հագնված։ Արդէն ընտրվել, են թէ ովքեր են պէտք է լինեն այդ անձինք։ Հայերից նշանակվել է քաղաքումս վերաբնակված մշեցի բրուտ Ստեփան Հայլաթեանցը իր կնոջով, երկուսն էլ հագնվելու են Ախալցխայի հին չորեր, իսկ հրէաներից նշանակվել է բրդավաճառ հրէայ Սիմէօն Փալակաշվիլին իր կնոջով, նոյնպէս հագնված Ախալցխայի հին հրէայի չորեր։ Ինչպէս լսեցինք, վերոյիշեալ անձինք ցուցահանդէսի միջոցին պէտք է ստանան օրական երեք րուբլի ծախսի փող, բացի դրանից 24 րուբլի էլ ճանապարհածախս այր եւ կնոջ Ախալցխայից Թիֆլիս գնալու համար»։

—

ՂՈՒԲԱՑԻՑ մեզ գրում են. «Օգոստոսի մէկին Բագուի նահանգական դատարանի այստեղի բաժնում քննվեց ղուբայեցի Ալի Աբաս Իսկէնդէր օղլու գործը, որը սպանել է փողոցային սատիկան Կաբիր Արզուլլա օղլուն։ Գործը գրաւել էր երկու սեռի մեծ բազմութիւն. դատարանը պատժեց յանցագործին երեք տարի բանտարկութեան։ Այդ սպանութեան պատճառը եղել է թեթեւ վարք ու բարք ունեցող մի ռուս կին։ Հասարակութիւնը գոհ մնաց դատարանի վճռից»։

—

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼԻՑ մեզ գրում են. «Ուրախութեամբ արձանագրում ենք, որ վերջերքում, Հառիճում աւարտվեցին այն դժուար աշխատութիւնները, որոնք անցեալ տարվանից գործադրվում էին Հառիճի միաբանութեանը եւ գիւղին ջուր մատակարարելու համար։ Մինչեւ այժմ ջուր վերցնում էին մօտակայ անմատչելի ձորակից։ Սակայն այժմ այդ դժուարութիւնը վերացաւ շնորհիւ տ. Մարգարիտ Ասլանեանի եւ նրա դուստր տ. Սանդուխտ Սանասարեանի նուիրաբերութեան. ի յիշատակ հանգուցեալ Խաչատուր Աղայի նրանք, ծախսելով՝ 1800—2000 րուբլի, յարմարեցրին ջուր վերցնելու տեղը»։

—

ԱԽԱԼՑԽԱՑԻՑ մեզ գրում են. «Անցեալ յուլիսի 4-ին եկած սոսկալի կարկուտից վնասված չատ պտղատու ծառերի կոտրած ճիւղերը սկսել են վերստին ծլել եւ ծաղիկներ տալ, սակայն ծաղիկները թառամում եւ փչանում են»։

—

ՄԱՆԳԼԻՍԻՑ մեզ գրում են. «Օգոստոսի 4-ին հողին յանձնեցին չուչեցի երիտասարդ Արամ Պարոնեանցին, որ ամսիս 2-ին, երեկոյեան ժամը 5-ին, Ալգեթում լողանալիս խեղդվել էր։ Ա. Պարոնեանը մտն էր գալիս ուսանողի համազգեստով, սակայն վերջերս չատերը այն եզրակացութեան եկան, որ նա ուսանող չէ, եւ երբեք էլ այդպէս դուրս եկաւ։ Նա Շուշու հոգեւոր դպրոցի սան է եղել եւ այն էլ ոչ ընթացաւարտ։ Բայց թէ ինչո՞ւ էր նա իրան Օդեսսայի ուսանող ձեւացնում եւ ուսանողի համազգեստ կրում—մինչեւ այժմ մնացել է անյայտ։ Փաստն այն է, որ նա ոչ ոքից փող չէ ուզել եւ ապրելիս է եղել չափազանց չքաւոր»։

—

ՋԽԱՐ գիւղից մեզ գրում են. «Այս քանիերորդ անգամն է, որ Ջխարը զոհ է գնում հրդեհին։ Սրանից ուղիղ 4 տարի առաջ էր, որ Ջխարը կորցրեց բազմաթիւ շինութիւններ եւ ահագին հարստութիւն։ Ահա այն օրից 4 տարի անցնելով, չխարցիները այսօր էլ, յուլիսի 30-ին, գիշերվայ ժամը 2-ին աւելի տուժեցին, քան այն ժամանակ. 2 ժամվայ ընթացքում Ջխարի համարեա $^1/_5$ մասը մոխիր դարձաւ։ Այրվեցին բազմաթիւ ընտիր խանութներ, ահագին գումարների ընտիր ապրանքեղէններ եւ հազարներով առ ձեռն դրամ։ Միլլիոնների երկիր չէ Ջխարը. այսօրվայ դժբաղդացած չխարեցին հազիւ թէ տարիների ընթացքում կարողանայ իր թուլացած ուժերը վերականգնել, ուստի այն անձինք, որոնք անցեալ տարիներին օգնել եւ պաշտպան են հանդիսացել ընկած չխարեցուն, անշուշտ այս տարի չեն զլանալ նոյն օգնութիւնը»։

—

ՄԱՆԳԼԻՍԻՑ մեզ գրում են. «Այստեղ են դերասանուհի տիկ. Մելիքեան եւ Ցարութիւնեան, որոնք երկու աջող ներկայացում արդէն տուել են եւ երրորդն էլ տալու են ամսիս 8-ին բարեգործական նպատակով»։

—

ԿԱՐՍԻՑ մեզ գրում են. «Օգոստոսի 4-ին այստեղի թատերասէրները քաղաքային ժողովարանի ամառային դահլիճում տուին ներկայացում յօգուտ տեղիս գրադարան-ընթերցարանի։ Ներկայացումը թէ խաղի եւ թէ նիւթականի կողմից աջող էր։ Ներկայացմանը մասնակցում էին առաջին անգամ բժիշկ Ղազաղեանցի աղջիկները օր.օր. Աստղիկ եւ Անահիտ, որոնք ամառային արձակուրդների պատճառով Թիֆլիսից եկել են այստեղ։ Օրիորդները, չը նայելով, որ առաջին անգամն էին բեմ դուրս գալիս, իրանց խաղը տարան չատ աջող։ Թատրօնի նպատակը աչքի առաջ ունենալով, պ. Վահրամ Մութաֆեան Բագուից հեռագրով փոխադրել էր 25 րուբլի։ Նոյն թատերասէրները մտադիր են ամսիս վերջերին մի ներկայացում տալ Մխիթարեանների 200-ամեայ յոբելեանի առիթով եւ թատրօնից գոյացած արդիւնքը դնել հայր Ալիշանի տրամադրութեան տակ»։

—

ԶՈՒԳՈՒԵՎ կայարանից (Խարկովի նահանգ) մեզ գրում են. «Ինչպէս մի քանի նահանգներում, նոյնպէս եւ Խարկովի նահանգում այս տարի չը տեսնված չորութիւն էր. ամբողջ ամառը ոչ մի կաթիլ անձրեւ չեկաւ. բուսականութիւնը ոչնչացնել է։ Յուլիսի 28-ին, կէս օրից անց, երկինքը պատեց սեւ ամպերով եւ սկսեց սաստիկ փոթորիկ, որին յաջորդեց կարկտախառն անձրեւ. քամուց տանիքների յարդը թափվում էր։ Կարկուտը ոչ մի վնաս չը տուեց. անձրեւը շարունակեց տեղալ մինչ կէս գիշեր. այդ օրից ամեն օր անձրեւ է գալիս։ Յուլիսի 31-ին Բաշկիրօվկա կոչված գիւղում հրդեհ պատահեց, որից այրվեցին 8 տուն։ Հրդեհը սկսած տանից կարելի էր հանգցնել, եթէ հրդեհաշէջները շուտ գային եւ հետները պատրաստ ջուր ունենային»։

—

ԲԱԳՈՒԻՑ մեզ գրում են. «Հոկտեմբերի 1-ից այստեղ բացվում է հ ա ն ր ա կ ր թ ա կ ա ն դ ա ս ը ն թ ա ց երկու սեռի եւ ամեն դասակարգի անձանց համար։ Դասընթացքը կունենայ երկու բաժանմունքներ՝ մէկը Բալախանիում, միւսը Սեւ քաղաքում։ Դա մի գեղեցիկ ձեռնարկութիւն է, որից կարող են օգտվել ամեն դասակարգի ու հասակի մարդիկ»։

—

ԷՋՄԻԱԾՆԻՑ մեզ գրում են. «Երեւանի առաջնորդ Սուքիաս արքեպիսկոպոսը շրջում է իր թեմը եւ երեւի մի երկու ամիս կը բացակայէ քաղաքից։ Թեմական գործերը կառավարում են կօնսիստօրիայի անդամները, ի հարկէ գործակալների հետ միացած։ Զարմանալի է, թէ ինչու մի խելքը գլխին վարդապետ չեն նշանակում մշտապէս կօնսիստօրիայի նախագահ, որ գոնէ թեմի կառավարչի բացակայութեան ժամանակ կանօնաւոր կերպով ընթացք տայ թեմական գործերին եւ այդ ահագին թեմը չը մատնվի քահանայ անդամների եւ գործակալների կամայականութեանը»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Ուրմի, յուլիսի 10-ին

Հին մարդիկ, մեզ եւ մեր ժամանակներին չը հաւանողները, միշտ ասում են՝ «այամը խարաբ է եղել»։ Ճիշդ որ «այամը խարաբ է եղել», մանաւանդ Պարսկաստանում, ուր ամեն բան կարելի է անել, ուր ոչ մի արգելք չը կայ մարդկանց կամայականութիւնները սանձելու։

Պարսկաստանի եւ ոչ մի տեղ «հոգեւոր» գործով զբաղվողներ այնքան բազմաթիւ չեն, որպէս Ուրմիում։ Ուրմիի 4—5000 տուն ասորիները ունեն 6—700 հոգեւոր պաշտօնեաներ։ Ուրմին դաւանութիւնների քաօս է. ինչ եզակի դէպքեր, հազուագիւտ եւ անբարոյական մարդկանց տիպեր ասէք՝ կը ճարվի։

Այլասեռվել, անբարոյականացել է ասորի ժողովուրդը, նա չը գիտէ ինչպէս ազատէ իր անտէր գլուխը այս բազմաթիւ հոգեկերների ձեռքից։

Համեմատաբար Ուրմեցի հայերը երջանիկ են ասորիներից, նրանք միմիայն 10 հատ տէրտէր ունեն։ Բայց հոգեկերների երջանկութեան նախանձում են աշխարհական հայերը, փոքր երկրպագուները։ Ի՞նչ կայ աւելի հեշտ պաշտօն, որով կարելի լինի շուտ ու չատ փող աշխատել, քան հոգեւոր պաշտօնը։ Շուտ ու չատ փող աշխատելու տենչով վառված մեր մի հատիկ «դալլաք աչբաղն» էլ քարոզիչ է դարձել. հիմա կիրակի օրերը հայ գիւղերն է գնում, քարոզում, յորդորում է հերետիկոս լուսաւորչական հայերին, որ յետ դառնան իրանց մոլար ճանապարհից, որ ընդունեն բողոքականների ճշմարիտ կրօնը, որպէս զի վերջին դատաստանին՝ ուղիղ ապահով ճանապարհով դրախտ գնան եւ նստեն հայր Աբրահամի գոգը։ Մենք, ուրմեցիներս, մի դալլաք ունենք, որ պաշտօնապէս դուքան է բաց արել, այդ դուքանում ծախում է եւ թէյ, խորոված, քիւֆթա եւ տօլմա եւ այս ընտիր կերակուրներն համեմում է աւետարանի ընտիր խօսքերով, առակներով եւ Քրիստոսի հրաշքներով։

Բողոքական միսիօնարները, տեսնելով դալլաք եղբօր ջերմեռանդութիւնը, նրան ռոճիկ են սահմանում, որպէս զի կիրակի օրերը քարոզչութիւն անէ։ Դալլաքութիւն եւ քարոզչութիւն. տեսնո՞ւմ էք՝ ինչ անսահման ծովեր ունեն իրանց մէջտեղը։ Բայց ամենակարող փողը նրանց մօտեցրել է։

Թաւրիզի բողոքականների ուսուցիչները այստեղ են եկել. լսեցինք, որ նրանք էլ գնում են քարոզելու։ Ա՞խր հերիք է, պ. քարոզիչներ, հերիք, մեր տգետ ժողովուրդը ձեր քարոզից ոչինչ չէ հասկանում, մի պղտորէք նրա մաքուր սիրտը, մի այլասեռէք նրան։ Եթէ ուզում էք այս խեղճ արարածներին մի լաւութիւն անել, եթէ դուք այնքան բարի էք, առաջ բաց արէք նրա կոյր աչքերը, որ նա տեսնէ իր վէրքերը։ Ուրմի էք եկել, բարով, հազար բարով, միայն քարոզել գիտէք.—գընացէք գիւղերը, սովորեցրէք գիւղացուն խաղողի վազերի հիւանդութիւններից, մլուկներից, թրթուրներից ազատվելու միջոցներ, անասունների հիւանդութիւնների դեղ-դարման։ Ծաղիկը, տիֆը, կարմրուկը տարին հազարաւոր զոհեր են տանում ձեր իբր թէ սիրած գիւղացիներից. սովորեցրէք նրան այդ հիւանդութիւններից պաշտպանվել։ Իսկ դուք, այսպիսի ստորեայ եւ կենսական նիւթեր թողած, ժողովրդի գլխին անհամ եւ անհասկանալի քարոզներ էք թափում։

Տ. Օտեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Figaro» լրագրի Թղթակիցը հետեւեալ բնորոշ պատկերն է նկարագրում, որ տեղի է ունեցել Վիլհելմ II կայսրի եւ ֆէլդմարշալ կոմս Վալդերզէէի տեսակցութեան ժամանակ: «Հեռագրով Հոմբուրգ կանչված ֆէլդմարշալին,—ասում է Թղթակիցը,—դիմաւորեց կայսրը անձամբ: Հէնց որ կայսրը նկատեց վագոնից դուրս եկող ֆէլդմարշալին, իսկոյն շտապեց նրան ընդառաջ, գրկեց եւ համբուրեց նրա երկու այտերը, ինչպէս սովորաբար անում է Վիլհելմ կայսրը օտար միապետներին դիմաւորելիս: Ապա կայսրը եւ ֆէլդմարշալը զօրահանդէս կատարեցին եգերների 80-րորդ գնդին եւ զօրահանդէսի ժամանակ կայսրը առաջնութիւնը տուեց ֆէլդմարշալին, մի բան, որ բոլորովին արտասովոր է եւ երբէք չէ պատահած: Զօրահանդէսից յետոյ կայսրը եւ ֆէլդմարշալը ուղեւորվեցին պալատ, որտեղ շատ երկար խօսակցութիւն ունեցան:

—«Moniteur Ottoman» լրագրին գրում են Կ. Պօլսից, թէ վերջին ընդունելութեան ժամանակ, որ ունեցաւ Զինովիեվ սուլթանի մօտ, փադիշահը, չփոթված այն հաստատուն եւ վճռական տոնից, որով ռուսական դեսպանը պահանջում էր վերջ դնել քրիստոնեաների հալածանքին Մակեդոնիայում, պատասխանեց. «Ես ինչ կարող եմ անել, քանի որ իմ վալիները չեն լսում ինձ եւ չեն կատարում իմ հրամանները»: Թղթակցի ասելով Զինովիեվ սուլթանի այդ խօսքերին պատասխանել է հետեւեալը. «Մանրազննին կերպով ուսումնասիրելով օսմանեան պետութեան պատմութիւնը, ես նրա մէջ չեմ պատահել օսմանլիների մի ուրիշ պետի, որի կամքը յարգված լինէր եւ հրամանները կատարված լինէին աւելի ճիշդ եւ աւելի սրբութեամբ, քան ձեր մեծութեանը»: Ռուս դիպլօմատը իր խօսքերին այնպիսի ձեւ տուեց, որ շատ Թիւրքեր կարող են ընդունել նրանց իբրեւ կօմպլիմէնտ եւ չողոքորթութիւն սուլթանին, բայց ինքը Աբդուլ-Համիդը այնքան հասկացող եւ խորաթափանց է, որ չէր կարող չը հասկանալ Զինովիեվի ասածի միտքը, որ շատ պարզ է: Եթէ վալիները Թոյլ են տալիս իրանց բռնութիւններ գործ դնել քրիստոնեաների դէմ,—անշուշտ ուզում էր ասել դեսպանը,—դա ուրիշ կերպ չէր կարող լինել, եթէ ոչ հնազանդվելով իրանց Թագաւորի հրամանին:

—«Paris Nouvelles» մի նամակ է ստացել Տրանսվաալից, որի մէջ ի միջի այլոց պատմված է, թէ հարաւային Աֆրիկայի պատերազմական դաշտում գտնվող անգլիական զօրքերի բարոյական վիճակը օր ըստ օրէ վատանում է: Այսպէս, օրինակ, Կիտչեներեան խուզարկուներից մի քանի կամաւորներ բացէիբաց հրաժարվեցին առաջ գնալ մինչեւ անգամ այն դէպքում, եթէ նոյն իսկ կրկնապատկեն նրանց ռոճիկները: Իսկ «Brabants Horse» զօրաբաժնի զինուորներից մի քանիսը ոչ միայն հրաժարվեցին պատերազմին մասնակցելուց, այլ եւ իրանց զէնքերով եւ ունեցածներով անցան բօէրների կողմը, տանելով իրանց հետ 30,000 ոչխար, որոնք յանձնված էին նրանց հսկողութեանը: Կապիտան Մօրլէյի կազմած ոստիկանական զօրախումբն եւս անցաւ բօէրների կողմը: Նոյն նամակում ասված է, թէ Իօհաննէսբուրգում տիրում է սաստիկ դժգոհութիւն: Աշխատանքները հանքերում համարեա բոլորովին դադարել են, առաջինը բանուորներ չը լինելու պատճառով եւ երկրորդ՝ նրա համար, որ ոստիկանութիւնը ստիպում է բընակիչներին ցրվել իրանց բնակարանները երեկոյեան ժամի $7^1/_2$-ից յետոյ: Նոյնը տեղի ունի եւ Պրետորիայում, որտեղ իշխանութիւնները հայցրել են իրանց կարգադրութիւնները [illegible] 1880 [illegible]

—«Figaro» լրագիրն ասում է, թէ եզուիտները [illegible]

[illegible]

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Բ. ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

(Կուկիա. Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

ամեն օր, բացի կիրակի օրերից:

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

Բ. Ա. Նախասարդեան—11—12 ժ. վիրաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) և միզաեռ. հիւանդ.

Ն. Մ. Զիկօվանի—9—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային հ.

Ն. Ի. Գզելիեվ—12—1 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.

Զ. Ի. Բաբանասեանց—11—12 ժ. կանանց և երեխայոց հիւանդ.

Ա. Պ. Կարապետեանց—1—$1^1/_2$ ժ. ներքին և երեխայոց հ.

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ

Ն. Ն. Ռոստոմբէկով—6—7 ժ. վիրաբուժութեան և մորթու հ.

Ք. Ի. Գզելիեվ—7—8 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի հ.

Բ. Ա. Նախասարդեան—$7^1/_2$—8 ժ.

Վճար 50 կ. չքաւորները ձրիւ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին:

Օ. Ց. Առվանիտակի—տանը. ծաղկահատ և բժշկական մարմնամարզ. դիմել 11—1 ժ.:

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ ՆԱԽԱՍԱՐԴԵԱՆ

ԴՊՐՈՑ

ԿԱՏ. ԼԻՍԻՑԵԱՆԻ

երկու սեռի մանուկների համար: Ընդունվում են երեխաներ պատրաստականի բոլոր բաժանմունքները եւ Նոր բացվելիք առաջին (աղջիկների համար երկրորդ) դասարանը: Աշակերտների Թիւը սահմանափակված է: Դիմել օգոստոսի 26-ից: Բեհբութեան (Նօվօ-Սադօվայա) փող., սեփ. տ. № 29: 9—20

Պետերբուրգի բժշկական վարչութեան Թոյլտուութեամբ: Մեծ արկղիկը 5 րուբլի, փոքրը—3 ր. եւ 1 ր. 50 կ.:

ՆՈՐ ՄԻՋՈՑ

մազերը բուսցնելու եւ ամրացնելու համար, ոչնչացնում է Թեփը: Դուրս է եկել նաեւ բոլորովին նոր միջոց

ՁՈՒԻ ԿԱԹԸ

երեսին քնքշութիւն եւ սպիտակութիւն տալու համար, ոչնչացնում է արեւի պատճառած սեւութիւնը, մուները, տալիս է կաշուին քնքշութիւն եւ սպիտակութիւն: Այդ գները չափաւոր են. մեծ սրուակը, արկղիկի մէջ, 2 րուբլի, փոքրը—1 ր. 50 կ. Ծախվում են բոլոր պարֆիւմերական եւ դեղավաճառական խանութներում: Գլխաւոր պահեստը գտնվում է Պետերբուրգում, Պուշկինսկայա փողոց տ. № 15, բնակարան № 12. պահեստի բաժանմունքները գտնվում են. Թիֆլիսում կովկասեան դեղատան ապրանքների վաճառման ընկերութեան խանութում՝ Երեւանեան հրապարակ եւ նրա բաժանմունքում, Միքայէլեան փողոց եւ Բագւում. նաեւ Միքայէլեան կամուրջի վրա, Պապօվի եւ Արիստակովի դեղատներում: Օտարաքաղաքացիների պատուէրները կատարվում են անմիջապէս՝ պօստով: 57—100

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԱՐԱՄԵԱՆԻ

հրատարակութեամբ

շուտով լոյս են տեսնելու հետեւեալ պատկերազարդ հրատարակութիւնները՝

1) Գերհարդ Հաուպտման, 2) Բիերնշտիերնէ Բիերնսօն, 3) Հենրիկ Իբսէն, 4) Հերման Զուդերման, 5) Ս. Սահակ, 6) Ս. Մեսրոպ:

Իւրաքանչիւրի գինը 5—10 կոպ.

Պատրաստվում են նոր կենսագրութիւններ: 2—5

Թիֆլիսի Բեթղեհէմ ս. Աստուածածին եկեղեցու համար

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է

յաջողակ ձայն ունեցող եւ իր պաշտօնին

ՀՄՈՒՏ ՏԻՐԱՑՈՒ

Երէցփոխ Մակար Զմշկեան 3—3

Ուսումնարանական վարչութեան Թոյլտուութեամբ, ներկայ տարվայ օգոստոսի 10-ին, բացվում է

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴՊՐՈՑ

Ս. Յ. ԽԻԶԲԱՑԵԱՆԻ

Նախապատրաստելու աշակերտներ պետական միջնակարգ դպրոցների ստորին դասարանների համար:

ԲԱԳՈՒ՝ Հայոց փողոց, տ. Լազարեանների: (Հ.) 5—10

ԲԺՇԿ. ՎԱՀԱՆ ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ

աշխատութիւններից ձեռք բերելու համար՝ այսուհետեւ պէտք է դիմեն. Тифлисъ. Книжный магазинъ „Гуттенберъ" (Лорисъ-Меликовская, № 11), Г. Галустяну. Նոյն տեղը վաճառվում են զանազան գրքեր: Ամեն մի նոր լոյս տեսած գիրք ցանկացողներին կարող ենք ուղարկել:

Բ Ժ Ի Շ Կ

ԳԱՐԵԳԻՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆՑ

ԲԱԳՒՈՒՄ

ՏԵՂԱՓՈԽՎԵԼ Է

Колюбякинская улица, домъ Гумилевской, № 33.

(Դ. Ռոստոմեանցի կենտրոնական լուսանկարչատան դիմաց)

Հիւանդների ընդունելութիւնը

Առաւօտեան 8—10 ժ.

Երեկոյեան 5—8 ժ.

Երեխաների, ներքին հիւանդութիւն եւ սիֆիլիս: 7—7

ԳՈՒՏՏԷՆԲԷՐԳ

ԳՐԱԽԱՆՈՒԹՈՒՄ ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

„ՄԱՐԻԱՆԱ"

Դրամա 3 գործ. եւ վերջաբանով.

Խ. ԷՉԷԳԱՐԱՅԻ

Թարգմ. Արսէն Կրասիլնիկեանի

Այս հրատարակութեան վաճառման ամբողջ արդիւնքը յատկացնվում է «ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ»:

Գիրքը տպված է ամենաընտիր Թղթի վրա, բաղկացած է 248 երեսից եւ արժէ 1 րուբլի:

Դիմել՝ Книжный магазинъ «Гуттенбергъ», Лорисъ-Меликовская, № 11, Г. Галустяну.

ԴԻԼԻՋԱՆԻ ՆՈՐԱԿԱՌՈՅՑ ս. Աստուածածին եկեղեցու օծման հանդէսի կարգադրիչ յանձնաժողովը սրանով պատիւ ունի յայտաբարել ի գիտութիւն հայ հասարակութեան, որ յիշեալ եկեղեցու օծումը նշանակված է ներկայ օգոստոս ամսի 12-ին, կիրակի, ս. Աստուածածնի վերափոխման տօնին: 2—2

Ի. ԵՍ. ԲՐՕՆ-ՖՕՆ-ԲՐԷՆՆԷՐԻ
ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԴԱՍԱՐԱՆՆԵՐԻՑ

Նիկոլաեվսկայա, № 88.

Խնդիրքների ընդունելութիւնն սկսված է: Պարապմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 10-ին: Դասընթացքը բաժանված է կիսամեակների: Պարապմունքները տեղի են ունենում ճաշից յետոյ: Վճարը ամբողջ դասընթացքի համար 60 րուբլի: Ընդունվում են երկու սեռի անձինք:

ԱՌԱՐԿԱՆԵՐԸ ԵՒ ԴԱՍԱՏՈՒ ԱՆՁԻՆՔ.

1) Հաշւապահութիւն
2) Բանկային գործ
3) Առեւտրական Թուաբանութիւն
(1–3:) Ի. Եա. Բրօն-ֆօն-Բրէննէր, դասարանների հիմնադիրը.
4) Թուաբանութիւն հաշւեցոյցով:
5) Տեխնօլօգիա
6) Ապրանքագիտութիւն
(5–6:) Մ. Ի. Զէնգէրի, լեռնային ինժեներ, պետական խորհրդական.
7) Թղթակցութիւն.
8) Առեւտրական օրէնքներ
9) Առեւտուր
(8–9:) Վ. Ս. Մօսկալեօվ, պրօկուրօրի օգնական, Թ. Ն. գ.
10) Գեոդագրութիւն—Գ. Եա. Դիւկօվ, ինժեներ-երկրաչափ.

Ոչ-պարտադիր առարկաներ

1) Ֆրանսիական լեզու—Է. Կ. Լիօզէկ, դաս. 2-դ կլասիկ. գիմնազիայի.
2) Գերմանական լեզու—Իւ. Ֆ. Գրումլիկ, դաս. Թիֆլ. ռէալական ուսումնարանի.
3) Սղագրութիւն, Ի. Եա. Բրօն-ֆօն-Բրէննէր.
4) Ուսուցումն գրելու գրող մեքենայով, նաեւ կողմնակի անձանց համար:

Մինչեւ օգոստոսի 10-ը խնդիրքները ընդունվում են դասարանների հիմնադրի մօտ՝ նրա բնակարանում, Միխայլօվսկի պրօսպէկտ, № 71, իսկ յետոյ դասարանների դիւանատանը, Նիկոլաեվսկայա, № 88. 16—20

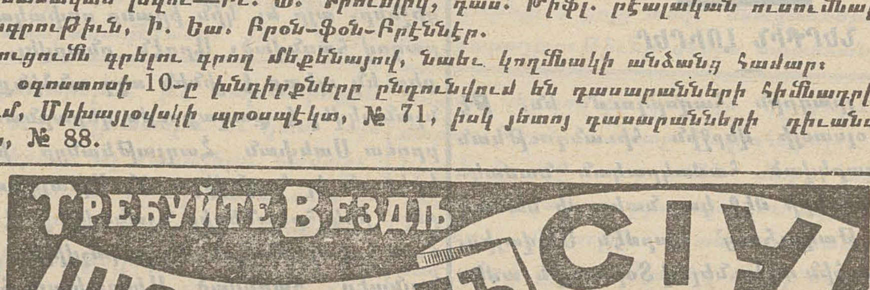

37—52 М. 9,730 (չ)

ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ դասընթացքի XIII շրջան

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆ

Հեղինակ «Ձեռնարկի առեւտրական և գործարանական հաշուապահութեան»

ՈՒՍՈՒՑԱՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ Է

Երկու սեռի անձանց՝ 4 ամսվայ ընթացքում հաշուապահութիւն գործնականապէս, եռաշխատաբելով, և եղած դէպքերում յանձն է առնում պաշտօնի առաջարկել:

ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔԻ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐՆ ԵՆ

Ա) Կրկնակի իտալական հաշուապահութիւն ըստ ամենայն առեւտրական ճիւղերի, հանդերձ նաեւ Թային արդիւնաբերական և կերօսինի գործարանական հաշուետուութեան:
Բ) Առեւտրական Թուաբանութիւն:
Գ) Առեւտրական նամակագրութիւն:
Դ) Առեւտրական եւ մուրհակների կանոնադրութիւն:
Ե) Գեղագրութիւն և ամենավատ ձեռքերի ուղղելը:

Պարապմունքները սկսվելու են 1901 Թւի սեպտեմբերի 15-ից, ճաշից յետոյ, և պարբերաբար շարունակվելու են իւրաքանչիւր ՉՈՐՍ ամսից յետոյ:

ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐ ԿՈՒՐՍԻ ՎՃԱՐՆ Է 60 ՌՈՒԲԼԻ

Ցանկացողները Թող դիմեն գրաւոր կամ անձամբ 3 ժամից մինչեւ 6 ժամ երեկոյեան, ԿՈՒԿԻԱ, Նիկօլաեվսկայա փողոց, սեփական տուն, № 46: (Николаевская ул. № 46):

Վերոյիշեալ հաշուապահութեան ձեռնարկը ծախվում է ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ, հեղինակի մօտ, և Ռուսաստանի բոլոր յայտնի գրավաճառանոցներում: ԳԻՆՆ Է 3 ր. 50 կոպէկ: Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պօստի ծախս վճարելու: 17—25

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 7 Августа 1901 г. Электропечатня Грузин. Изд. Т—ва, Б.-Ванкская ул.